

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: «Управління грошовими потоками банків
в сучасних умовах»

Виконавець:

студентки бзф12м ЦЗФН

ПАВЛЮЧЕНКО О.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

СЕРГЄЄВА О.С.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Управління грошовими потоками банків є однією з найскладніших сфер банківського менеджменту на сучасному етапі розвитку банківської системи України, оскільки здійснюється в умовах постеконіомічної кризи та політичної нестабільності. Виходячи з того, що операційне середовище, в якому функціонують банки України, є нестійким та мінливим, а можливості формування грошових потоків з необхідними кількісними та якісними параметрами обмежені, забезпечення ефективності діяльності та фінансової стійкості вимагає розглядання методичного забезпечення управління ними з урахуванням усього спектру ризиків екзогенного та ендогенного походження.

Питання банківського та фінансового менеджменту, а також окремі аспекти сутності грошових потоків банків та управління ними знайшли своє відображення в працях зарубіжних та вітчизняних науковців Г. Азаренкової, М. Зверякова, А. Казака, В. Коваленко, О. Колодізева, П. Конюховського, Г. Коробової, Ю. Коробова, Т. У. Коха, Л. Кузнецової, М. Савлука, М. Сулова, Дж. Сінки мол., Г. Тосуняна, А. Тютюнник, В. Усоскіна, П. Шальнова та ін.

Узагальнення та аналіз наукових результатів дозволили визначити, що системні комплексні дослідження, присвячені управлінню грошовими потоками банків, практично відсутні і існує необхідність подальших досліджень у таких напрямках: уточнення сутності поняття «грошові потоки банків», вдосконалення їх класифікації та структуризації чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри; поглиблення теоретичних основ управління грошовими потоками банків, зокрема удосконалення науково-методичних та практичних підходів до їх аналізу, планування й визначення контрольних показників на основі ризик-орієнтованого підходу.

Метою дослідження є поглиблення та удосконалення теоретико-методичних засад управління грошовими потоками банків та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків, пов'язаних з їх формуванням, в умовах значного рівня невизначеності операційного середовища.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких **завдань**:

- розглянути теоретичні основи поняття «грошові потоки банків» та класифікувати їх як об'єкт управління;
- визначити та охарактеризувати чинники, що мають урахуватися при управлінні грошовими потоками банків;
- проаналізувати науково - методичні підходи до управління грошовими потоками банків;
- провести аналіз впливу чинників на формування грошових потоків банків України;

- провести оцінку сучасного стану грошових потоків банків України;
- сформувати аналітичного забезпечення управління грошовими потоками банків;
- розглянути міжнародний досвід формування грошових потоків банками;
- провести регресійний аналіз факторів впливу на формування грошових потоків банків;
- надати пропозиції по удосконаленню управління грошовими потоками банків.

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками банків України в сучасних умовах.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти щодо управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків в умовах значного рівня невизначеності операційного середовища.

Методи дослідження. Для розглядання управління грошовими потоками в банківських установах України в даній дипломній роботі використовуються статистичні методи, методи фінансового аналізу, методи прогнозування, методи порівняння та спостереження.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків, Незалежної асоціації банків України, публічна фінансова та внутрішня управлінська звітність банків, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у удосконаленні теоретичних аспектів й розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками банків з урахуванням рівня ризиків, пов'язаних з їх формуванням, в умовах значного рівня невизначеності операційного середовища.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (94 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 126 сторінки. Основний зміст викладено на 112 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 38 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади управління грошовими потоками банків**» було досліджено, що На основі аналізу теоретичних напрацювань поглиблено розуміння сутності поняття «грошові потоки банків», які запропоновано визначати як індивідуальні вхідні та вихідні потоки та їх агреговані сукупності, генеровані в результаті комерційної, торгової діяльності та діяльності з управління активами та пасивами, що обумовлюють їх кількісні параметри, а їх співставлення дозволяє визначити рівень ліквідності та ефективності діяльності банків.

Визначено, що рух грошових потоків банків пов'язаний з чинниками часу, ризику й ліквідності та розглянута багаторівнева класифікацію грошових потоків банків залежно від мети застосування управлінського впливу.

Для підвищення якості управління грошовими потоками банків проаналізовано багаторівневу систему чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри. До екзогенних віднесено: чинники макросередовища, пов'язані з прямим чи опосередкованим впливом на банки політичних, правових, соціальних та економічних процесів, що формують операційне середовище, в якому вони здійснюють свою діяльність; чинники мезосередовища, пов'язані з впливом на банки клієнтів, конкурентів та регулятора в частині його можливостей генерувати грошові потоки в запланованих обсягах з необхідними кількісними та якісними параметрами. До ендогенних віднесено чинники мікросередовища, пов'язані з сукупністю індивідуальних характеристик банків, похідних від цілей діяльності на ринку, формалізованих у банківській політиці та стратегії, ресурсів, наявних для їх досягнення, та здатності ефективно їх використовувати.

Управління грошовими потоками банків запропоновано визначати як цілеспрямований багаторівневий вплив взаємопов'язаних між собою підсистем управління на процес формування і подальшого регулювання кількісних та якісних параметрів грошових потоків банків, які забезпечують досягнення стратегій і цілей фінансового менеджменту в межах заданих величин ризиків, що генеруються ними, з дотриманням загальних та специфічних принципів.

У другому розділі **«Оцінка грошових потоків банків України в сучасних умовах»** визначено, що формування грошових потоків банків та управління ними є однією з найскладніших сфер банківського менеджменту, оскільки за результатами проведеного аналізу з'ясовано, що воно здійснюється під впливом суперечливих та важко прогнозованих процесів в економіці, політиці та соціальній сфері України.

Обґрунтовано, що кризові явища в банківській системі України, з одного боку, пов'язані з макропроблемами, що ззовні впливають на діяльність банків, а, з іншого, – з вагомих впливом ендогенних чинників, серед яких, окрім проблем фінансового характеру (браку довгострокових ресурсів, низький рівень кредитоспроможності позичальників, недостатній рівень капіталізації, високий рівень фінансових ризиків), значне місце посідають труднощі в галузі технологій та організації управління грошовими потоками.

Виходячи з того, що середовище, в якому функціонують банки України, є нестійким та мінливим, а формування грошових потоків з необхідними для банків кількісними та якісними параметрами обмежені, забезпечення ефективності їх діяльності є неможливим без розробки науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку науково-методичного забезпечення управління ними з урахуванням усього спектру чинників екзогенного та ендогенного походження.

Доведено, що управління грошовими потоками банків є надзвичайно складним процесом та потребує відповідного аналітичного забезпечення, яке за системно-процесним підходом запропоновано визначати як сукупність організаційно-структурної (об'єкт, суб'єкт та предмет аналізу) та функціональної (технологія та методи аналізу) підсистем, пов'язаними на основі процесного підходу таким чином, що забезпечується ефективна реалізація оціночної, діагностичної та пошукової функцій.

Обґрунтовано, що аналітичне забезпечення отримує визначену специфіку залежно від функцій управління грошовими потоками банків. При плануванні запропоновано застосовувати інструментарій прогностичного характеру для формування плану руху грошових потоків, обґрунтування норм, лімітів та нормативів, що визначають їх оптимальні параметри, в узгодженні з системою планів діяльності банків на усіх рівнях управління; в ході контролю – інструментарій дескриптивного характеру для виявлення відхилень від встановлених планових оптимальних параметрів грошових потоків банків та з'ясування їх причин; для реалізації регулятивної функції – інструментарій нормативного характеру, результати застосування яких дадуть змогу обґрунтувати необхідні управлінські впливи.

Реалізація всіх функцій управління грошовими потоками банків має супроводжуватись аналізом ризиків з використанням GAP-аналізу, аналізу дюрації, VAR-аналізу, стрес- та бек-тестування.

У третьому розділі **«Проблеми управління грошовими потоками банків в сучасних умовах»** Проведено аналіз зарубіжного досвіду щодо впливу чинників на формування грошових потоків банків в країнах світу та зазначено, що низка потрясінь у зв'язку з кризами вимагає поновлення і пошуку нового засобу регулювання грошових потоків з метою досягнення фінансової стійкості та економічної стабільності.

Розглянуто вплив основних макро-чинників як інфляція та протилежне за своєю суттю від інфляції економічне явище – дефляція, наслідки якої є в рази гіршими, ніж наслідки, спричинені високим рівнем інфляції. ЦБ країн, в яких була зафіксована дефляція, нерідко впроваджують нульове або від'ємне значення облікової ставки, що призводить до збільшення об'ємів кредитування, стимулювання розвитку бізнесу та економічного росту.

Таким чином, задля регулювання рівня інфляції ЦБ різних країн світу використовують такий інструмент, як облікова ставка. Крім того, як показав міжнародний досвід, ЦБ прагнуть встановлювати облікову ставку нижчою за рівень інфляції для того, щоб кредитування та інвестування у реальний бізнес було вигіднішим, ніж зберігання капіталу на банківських вкладах.

Одним з останніх напрямків в галузі регулювання грошових потоків стало впровадження міжнародних стандартів банківського нагляду, рекомендованих Базельським комітетом з банківського нагляду, які трансформувалися, починаючи від Базель I, Базель II, Базель III, Базель 3.5 до Базель IV.

Визначено, що зарубіжна практика показує, що західні банківські системи є досить надійними та стійкими, а депозити фізичних (в деяких

країнах в юридичних) осіб захищені фондом гарантування вкладів. Тому відсоткова ставка за депозитами фізичних осіб в зарубіжних країнах не перевищує 2 % (наприклад, Швейцарія, США, Італія). Відмітимо, що максимальна сума відшкодування вкладів фізичних осіб у США – 250 000\$, що свідчить про стабільність банківської системи США.

За результати проведення регресійного аналізу були визначені інструменти та важелі впливу щодо ефективного грошово-кредитного регулювання для досягнення сприятливої мінімізації рівня показника інфляції та її негативних наслідків, зокрема режим таргетування інфляції за допомогою встановлення певного рівня облікової ставки НБУ.

У роботі розглянуто підхід до оцінки ризиків, пов'язаних з формуванням грошових потоків банків, на основі стрес-тестування що передбачає послідовну реалізацію наступних етапів: визначення мети стрес-тестування; формування інфраструктури; вибір чинників, що впливають на грошові потоки, та визначення взаємозв'язку між ними; вибір типу сценарію стрес-тестування.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків, пов'язаних з їх формуванням, в умовах значної невизначеності операційного середовища.

За результатами виконаної кваліфікаційної роботи зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу теоретичних напрацювань поглиблено розуміння сутності поняття «грошові потоки банків», які запропоновано визначати як індивідуальні вхідні та вихідні потоки та їх агреговані сукупності, генеровані в результаті комерційної, торгової діяльності та діяльності з управління активами та пасивами, що обумовлюють їх кількісні параметри, а їх співставлення дозволяє визначити рівень ліквідності та ефективності діяльності банків. Визначено, що рух грошових потоків банків пов'язаний з чинниками часу, ризику й ліквідності.

2. Визначена багаторівневу класифікацію грошових потоків банків залежно від мети застосування управлінського впливу. В якості базових взято ознаки класифікації грошових потоків за видами операцій в розрізі видів діяльності – комерційної, торгової та діяльності з управління активами та пасивами. На її основі, відповідно до цілей управління, їх класифіковано за: якісними критеріями управління; критеріями визначення кількісних характеристик; критеріями, що визначають особливості технології управління ними.

3. Для підвищення якості управління грошовими потоками банків проаналізована система чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри. До екзогенних віднесено: чинники макросередовища, пов'язані з прямим чи опосередкованим впливом на банки політичних, правових,

соціальних та економічних процесів, що формують операційне середовище, в якому вони здійснюють свою діяльність; чинники мезосередовища, пов'язані з впливом на банки клієнтів, конкурентів та регулятора в частині його можливостей генерувати грошові потоки в запланованих обсягах з необхідними кількісними та якісними параметрами. До ендогенних віднесено чинники мікросередовища, пов'язані з сукупністю індивідуальних характеристик банків, похідних від цілей діяльності на ринку, формалізованих у банківській політиці та стратегії, ресурсів, наявних для їх досягнення, та здатності ефективно їх використовувати.

4. Управління грошовими потоками банків запропоновано визначати як цілеспрямований багаторівневий вплив взаємопов'язаних між собою підсистем управління на процес формування і подальшого регулювання кількісних та якісних параметрів грошових потоків банків, які забезпечують досягнення стратегій і цілей фінансового менеджменту в межах заданих величин ризиків, що генеруються ними, з дотриманням загальних та специфічних принципів.

5. За результатами проведеного аналізу банківської системи України з'ясовано, що управління грошовими потоками банків здійснюється під впливом суперечливих та важко прогнозованих процесів в економіці, політиці та соціальній сфері. Значний вплив на формування грошових потоків банків на макрорівні здійснює зміна основних економічних показників, які впливають на фінансові можливості економічних суб'єктів, за рахунок яких забезпечується попит на банківські послуги; на мезорівні – недовіра до банків з боку населення та підвищені регуляторні вимоги; на мікрорівні – ризики кредитування, валютний ризик, дисбаланси у структурі залучення та розміщення коштів.

6. Доведено, що в сучасних умовах функціонування банків України управління грошовими потоками має базуватись на якісному аналітичному забезпеченні.

7. Визначено, формування грошових потоків банків та управління ними є однією з найскладніших сфер банківського менеджменту, оскільки за результатами проведеного аналізу з'ясовано, що воно здійснюється під впливом суперечливих та важко прогнозованих процесів в економіці, політиці та соціальній сфері як в Україні та і у світі.

8. Запропонований регресійний аналіз факторів впливу на формування грошових потоків банків дозволить банкам більш ефективно управляти ризиками, пов'язаними з формуванням грошових потоків, та мати можливість уникати втрат внаслідок виникнення несприятливих подій, які передбачити досить важко.

9. У роботі надані пропозиції щодо удосконалення управління грошовими потоками банків на основі стрес-тестування що передбачає послідовну реалізацію наступних етапів: визначення мети стрес-тестування; формування інфраструктури; вибір чинників, що впливають на грошові потоки, та визначення взаємозв'язку між ними; вибір типу сценарію стрес-тестування.